

Tamási Orosz János

Közelítések az Anyanyelvhez

*Szondi Györgynek, kompországunk
révkalauzájának, köszönettel*

A századfordulót megelőző év tavaszán, mert hát régi vita, hogy a nulladik a régi számsor utolsó vagy az új első jegye, akkortájt, mondjuk így, 1900 áprilisában megszületett Márai Sándor. Európai magyar író. Hajón, éppúgy mint Baricco Novecentója, kis különbséggel. Ez a hajó földből volt, országból, országrészekből, látszólag szilárd, de a tektonikus mozgások csak úgy dobálták, mint az óceánjárót. Nevet is kap majd, kompország, amiben volt s van valami; mint a komp két part között, úgy próbált haladni ez a föld, mindig a túlsó part felé tartva, s mindig az innensőt vágyva vissza; mintha neki az a jégpáncélba szorítottság, az a tehetetlenség, az a vágyakozás s várakozás a szabad mozgás idejére felelne meg a legjobban. Ha a föld, az ország akkor talán nem, de az emberek már úgy verődtek akkor is azon, ide s oda, mint bárka a viharban; csónak, folytonos átmeneti kikötők között. Kicsit talán a befejeződő szakasz utolsó pillanata lehet mégis a nulladik, hiszen Márai Sándor valamiképp a tizenkilencedik századot hordozta magában; abból vált ki modern íróvá, annak tartása tartotta meg, annak már születése óráiban kiürült értékeit próbálta polgári értékke, értékrenddé konvertálni, de tudjuk: csak úgy sodorta el s magával az élet őt is, a nevezett értékeket is, mint azt a földet, azt az országot; noha, persze, a föld, maga a föld nem fordult ki sarkaiból. Csak az élet, azon.

Öt esztendővel később, ugyanazon a napon megszületett József Attila. Európai magyar költő. Naptár szerint is a huszadik század gyermekeként, bárha lenne s volt is vitája ezzel; dohos, ódon, provinciális, múlt századi világra látott, jobban pörölte ezt Adynál, jobban bárki másnál; keményebben, erősebben, lemondóbban. A föld darabokra hullott lába alatt, s ezért ki mást kárhoztattott volna, mint elődeit, elsőbbben is közvetlen elődeit. Itt, ekkor is lényeges amúgy egy ötesztendős korkülönbségre utalni, kicsit mindig így vagyunk ezzel; akire már maga a pusztaság fájdalom, vagy szomorúbb esetben, annak mélységes csöndje hull, ő némiképp későn rakja össze az okokat, az előzményeket, a történelmet. Hiszen vagy a fájdalom, vagy a csönd, de valami arról mindig hazudik; míg mások, a kicsit idősebbek, jobban értik mindkettőt viselhetetlen s bevallhatatlan igazát.

Ugyanazon nap, s alig öt év közte; de évszázadok sodródó kompjára látunk. És arra, amikor akár csak zsurlón, de rápillantunk életükre: mindketten ugyanazt a csatát vívták meg, mindketten ugyanaz ellen küzdöttek – bárha mást s mást tettek a mérleg serpenyőjébe. Másként ugyanazt.

A költő az ideológiák idealizmusait baloldalról faggatta meg, s találta azokat könnyűnek; az író önmaga polgári, konzervatív irányából jutott ugyanezen

következtetésre. „A kommunista író hisz egyfajta végzetes társadalmi kötöttségben – írja Márai, akár erre is utalhatva, naplójában, 1945-ben. – Én hiszek egyfajta szabadságigényben, amely nélkül nincs nagy alkotás, amellyel a »társadalom« soha nem ajándékozhat meg: ezt a szabadságot csak én, az író, csak én szerezhetem meg magamnak, egyedül.” Az utalás, persze, akkor áll meg, ha József Attilát csökötten besoroljuk a kommunista írók közé; szerencsénkre – hála illeti ezért bolsevik észjárású elvtársait – időben meglátta és szóvá tette a „fasiszta kommunizmus” ugyanazért fakadását. De a konzervatív-keresztény társadalom megmutatta neki saját tükrében is hasonló arcát; nem volt hát oka illúziókra építkezni. Ahogyan Márainak sem, bár sokáig próbálta. Akár összeegyeztetni jó szándékot a jó szándékkal, utaljunk erre is, hiszen említést érdemel e gondolatmenetben csatlakozása a szocialista eszméhez, 1919-ben; amely kaland végül a humanizmus melletti elkötelezettségét növelte, s távolságtartását attól, ami ennek nevében próbált s próbál majd kényszerpályákat létrehozni egyéni sorsokban, társadalmakban. Majd meg is nevezte a lehetetlenben a lehetetlent, gondolkodói életműve ebben s ekkor ért össze, már nemcsak metaforák szintjén, a költőével. Akkor, amikor maga is a versekhez fordult, noha ebben soha nem tekintette önmagát tökéletesnek.

Mégis remek verseket írt, évekkel az előtt, hogy az emigrációban megfogalmazta volna a máig legismertebbeket. A második világháború évei alatt írt *Verses Könyv* tartalmaz a későbbiekhez méltó erejű darabokat, de abból nő ki az a rövid ciklus is, melyről ritkábban esik szó a versek vizsgálatának iránya felől; ennél sokkal gyakrabban tárgyalják azok vélt címzettjét, megőrzőjét, s ebből fakadó románcuk lehetőségeit. Természetesen az *Ismeretlen kínai költő* ciklusáról beszélek, Tolnay Klári őrizte meg és nyújtotta át a köznek évtizedek múltán, úriasszonyosan pironkodó szemérmességgel. Mert hát erről tanúskodik az a vékonyka, önálló műként is megjelent könyvecske, s abban a versek feltárásáról szóló televíziós beszélgetés leirata. A hezitálásról, hogy eddig miért nem adta ki azokat Tolnay, elmondja, hogy a szerző ráírta a borítéokra: „kézirat gyanánt, egy példányban”, s hát ezért, mert ő ezt tiszteletben tartotta. Olyannyira, jegyzem meg tisztelettel, hogy a tények kedvéért azért talán szóba kellett volna akkor hozniuk: a versek hat évvel korábban már megjelentek, Párkány László Tolnayról szóló életrajzi munkájában (*Egyes szám első személyben*, Minerva Kiadó, 1988). Ettől még a Balassi Kiadó szép könyvművészeti remekének helye van könyvespolcunkon, elegáns oldalakat lapozgathatunk, formában és tartalmában egyaránt. Mert hát ez egy elegáns kapcsolat rekvizitum-gyűjteménye; avagy razglednicák egy elegáns fuldoklás éjóráiból. Persze értem s tudom én: legendák márpedig kellene. Ezért nem egy létező eloszlátása lenne céлом; hisz arra, néhány szemérmes rezdülésen kívül, nincs egyértelmű bizonyíték, s lám, a legenda ettől még él. Talán épp ettől. Felkínálok viszont egy új legenda létrehozásának lehetőségét, magam csak néhány támpontot adván hozzá, lehet, erre is csak egy okom van, nevezetesen annak szorgalmazása: olvassuk el egyszer ezt az ismeretlen kínai versciklust összefüggően, nem ciklusokra bontva, nem megtörve beszúrt címeikkel; olvassuk el egyetlen versként. Íme.

Reggel korán keltem, a kútba néztem
Fejem kapatos, múlt éjjel boroztam

A kút tükrén arcod úszott a fényben
 Szomorú volt. Maradj velem a rosszban!
 A fővárostól távol, bárdolatlan
 Magányban körmölöm árva dalom
 Nem tudhatom, mily jelző van divatban
 S miről zeng a Magas Irodalom?
 Vidékiek lettem, suta balog
 Nem is értem hát, miért dalolok?
 Talán, – de ezt ne tudják az itészek! –
 Reménykedem, hogy versem Te megérted
 Az erdő alján már olvad a hólé
 Csörömpöl házam csorba ereszen
 Konyhám, kamrák elkerülte a jólét
 Nincs Pártfogóm, vizes rizst eszem én
 Papucsom lyukas, kis fiam is fázik
 S te nem vagy itt, redves, üres a ház itt
 A kancsal sors magánnyal büntetett meg
 Lúdbórzöm. Miért? Azt hiszem, szeretlek
 Ha majd szeretlek, vásárlak neked
 Teknőc-fésűt, ezüst karperecet
 Fecskefészket hozok, ezüst papírba
 S a verseim, kék s zöld tussal leírva –
 Így élünk majd. De ez mind semmiség lesz
 Ha jó az éj, s fohászok az éjhez
 Átkarollak, mint gyermeket a felnőtt
 Szájamba veszek, mint gyermek az emlőt
 S így állongunk – két örült, kéz a kézben! –
 Megizzadunk a borzas szenvedélyben
 Negyvenhat éves vagyok és sovány
 Már sok éve tengek így ostobán
 A falu végén élek és a lomha
 Csendben a tücskök szólnak csak dalomba
 Fejem fölött felhők és vadludak
 Húznak. Mutatják hozzád az utat.
 Hogy élek én? Várj, elmondom neked.
 A szél!, a szél szobámban sepreget.
 Ablakom nincs, repedt sárkánypapír
 Borítja csak, s a rozsdás kályha sír –
 Mi ez a fájdalom? Talán a tested,
 Ó, megenném én, mint a kannibálók.
 Mi ez a vers? Csak annyi, hogy az este
 Leszállt reám, s nem az ágyadba hálok
 Méltóságom leteszem, mint a büszke
 Mandarin a zöld-bojtos kalapot,
 Ha rásütik, hogy lopta a napot
 S a népet. Így báméskodom a tűzbe.
 Künn hó esik. Ne legyek senki többé,

Csak engedd, hogy megcsókoljam a térded.
 Egyetlen nagy költőnk sem élt örökké –
 Hadd éljek hát egy pillanatra érted!
 Te fitorogsz s táncolsz a nép előtt –
 Csönd van köröttem, téli délelőtt
 A zöldes ködben látlak, karcsú, ringó
 Jégtáblán állongó, sápadt flamingó
 Rózsaszín bőröd lúdbőrözik, szegény te
 Úgy élsz, mint halott gyermek a mesébe
 No, jer haza, elég volt. Lesz parázs is
 A vas-ibrikben, s kerül egy kanál rizs.
 A gyékényt megvetem, barna hajad
 Megigazítom a nyakad alatt –
 Zsugorin és kajánul nézlek. Én:
 Többet tudok! Te: több vagy! Tünemény!
 Akarsz hallgatni velem? Jere, hallgass.
 („A szó a hallgatásban lesz hatalmas” –
 Idegen költő írta ezt, szegény,
 Egyedül élt a föld másik felén –)
 Hallgass velem. Úgy hallgass, mint a csókban
 Hallgat a száj, mint vágy a bujdosókban
 Hallgass, mint magzat a mély anyaméhben
 Vagy mint a nő, ha némán mondja: „Még nem!”
 Most fölriadtam. Éj van, künn a rabló
 kocog az úton ösztövérv lován –
 Ó, merre vagy? Vén kezem tétován
 Tapogatja, hol a kova s a tapló –
 Hol élsz, hol alszol, jaj, ki őrzi álmod?
 Érted-e ezt az őrült, vad világot?
 A tengeren, éjen, falvakon át
 Hívlak! Hallod? Aludj. Jó éjszakát.

Arról egyetlen olvasás során is meggyőződhetünk: sokkal inkább egyetlen vers ez, mintsem versciklus; jóval erősebb a sorok kohéziója, a gondolatokban rejlő enjambement olvasóra tett hatása nyilvánvaló. Nem elhatárol, de megszab; s *így mindenik determinált*. Ha elvégeztük az olvasást, tűnődünk el a vers születésének körülményein. Márai ezekben a hónapokban a szokásosnál is erősebb élethelyzettel viaskodik: naponta szembesül azzal, hogy élete, élettere, mindaz, amit eleve talán csak titokban remélt, hogy visszatér és kicsit talán jobbá is lesz, de mindaz hull tovább, szilánkjaira, s még annál is apróbbá. „Az emberek elmúltak, mint az álom”, írja említett *Verses Könyve* mottójának első soraként, s egy lírai krónikában mintha ennek stációit járná végig. Nem verses önéletrajz, bár itt-ott ahhoz hasonló; utalásokat helyez ki, egy-egy szó a húszas vagy harmincas évekhez közelít bennünket, egy-egy konkrétabb áthallás Márai korai versesköteteit is eszünkbe juttatja, ennyiből már észlelhetjük a szándékot; s így olvasva ez a háborús versfolyam, bizony, nem csupán néhány év, de néhány évtized lélekrombolásának krónikája.

Nem válik tökéletessé, nem is válhat; de torzóként valami mást bizonyít, sokkal erősebben. Azt: a szerző végleges elhatározásra jut már ekkor, meg is fogalmazza naplóbejegyzéseiben: „...elmenni innen, mihelyst lehet”, jegyzi fel, s bár ahogy lehet, aktívabbá válik jelenléte a kultúrában, könyveket ad közre, darabokat ír, de elhatározása szigorú és végleges. „Úgy nevelni magam az emberek közötti magányra, mint ahogyan egy nagyon szigorú középkori szerzetesrend tagjának kötelessége megtanulni a hallgatást, a magányt, a teljes és föltétlen egyedüllétet, azt, hogy semmiféle földi és emberi kapcsolathoz nincs többé személyes vonatkozása. Csak nézni, figyelni és teljesíteni a feladatokat, melyeket Isten reám rótt” – definiálja. Végleges.

Még véglegesebbé teszik ezt az olyan tapasztalatok, amelyek a hétköznapi, emberi létezés szintjén keletkeznek; amikor nyilvánvalóvá válik mindennek menthetetlensége. „...elsterjedt a híre, hogy a helybeli mészáros húst mér” – olvashatunk a naplóban egy konkrét naphoz igazított feljegyzést; emléktáblára méltó mondatok. „Elmentem hozzá és megkértem, adjon egy darab bélszínt. A mészáros szigorúan mondta: »Nem lehet, kérem, mert a bélszínt már rezerváltuk a főbíró úrnak.« Ez a mondat 1945. február 2-án hangzott el, négy héttel azután, hogy az oroszok megszállották Leányfalut. Tökéletes mondat. Egy szolganép minden tapasztalata él benne; s az, hogy Magyarországon évszázad kell hozzá, míg a mészáros és a főbíró megtanulják, hogy ezen a mondaton ment tönkre egy nemzet. S valószínű, hogy a főbíró elébb tanulja meg ezt az igazságot, mint a mészáros.”

Ismételjük meg, emeljük ki: egy végleges elhatározás ténszerűsége születik előttünk az 1945-ös napló bejegyzései során, oszlassuk hát el, egy mellékmondatban, azokat a legendákat, hogy Márai évekkel később dönt az emigrálás mellett. Ezt még a háború utolsó hónapjai alatt elhatározza, többek között ezért is mindmáig talán legerősebb, ám mindenképp legmegrázóbb „regénye” az a naplófolyam, amely erről az esztendőről szól, éppenséggel hozzávehetjük az 1944 nyarától 1946 nyaráig terjedő bejegyzéseket, legyen e regénynek eseményhorizontja is, de nem szükséges. Minden, amit tudnunk kell róla, s minden, amit nem ártana önmagunkról is tudni, ott van, az 1945-ös naplóban. Benne az elhatározás: „Ha túléltem a két évet, úgy ahogyan gondolom, s megírom mindazt, amit e két évben meg akarok írni, s megtanulok e két évben angolul: akkor remélhetem, hogy kijutok ebből a robinsoniádából külföldre. Itt nem köt többé semmi; ez a műveletlen ország sokáig nyaldossa még borzalmas sebeit, s én segítenék kötözni e sebeket, ha tudnék hinni e nép erkölcsi képességeiben. De nem hiszek többé a magyarság erkölcsében. Egy nép nem hivatkozhat örökké »elnyomóira« és »árulói«-ra; minden népet elnyomtak és elárultak történelme során; egy nép, melynek jelleme és erkölcsi ereje van, idejében végez elnyomóival és árulóival. A magyar nem végzett velük...”

Keserű időszak ez, s mindenképp ellentmond a maradás konszolidálásának, beleértve akár egy olyan szerelmi szálát, mint amilyen Mezey Máriaéhoz fűzte. Az valós volt, az megjelent életművében, megkerülhetetlenül, míg ez „csupán” egy játék, mint mondtam, a szalmaszállal, fuldoklás közben. Szép játék. És nagyon szorosan köthető az átmeneti évek konszolidálásához, hiszen egy-két évig dolgozni kell, nem utolsósorban tőkét gyűjteni, de leginkább új művekkel jelezni a nyugati kiadóknak: vagyok, írok, születőben vannak új munkáim. S hát

ennél is biztosabb jövedelemre tehet szert a színház világában, fontossá válik így, a szokásosnál is lényegesebbé, *Varázs* című darabjának fogadtatása a Víg-színházban. A történet főszereplője Krisztián, az öregedő bűvész, aki feleségül vette a húszéves trapézművésznőt, Estellát. Azt szeretné, ha együtt vonulnának vissza; ki is nézett egy Estellának tetsző házat, hogy ott éljen majd a lánnyal. Estella azonban Maharámába, a tigrisekkel dolgozó állatszélidítőbe szerelmes, születendő gyermeke is tőle való. Maharáma éppen most vehetné meg a világ leghíresebb idomított tigriseit, és éppen annyi pénzért, amennyibe a kiszemelt ház kerülne. Krisztián bűvészmutatványt rendez Estella születésnapján. Mivel közben rájött, hogy a lány nem őt szereti, a cilinderből kihúzza a csekket és a tigrisek fényképét. Vagyis nagylelkű Estellával és szerelmével; nem veszi meg a házat, hanem az ő pénzén a szerelmesek vehetik meg a tigriseket. A bölcs öreg bűvész belenyugvó nagylelkűséggel szereti a fiatal lányt – olvashatjuk a darab leírásában, és, bizony, talán ezt a darabot kell odatennünk az „ismeretlen kínai költő” egyik approximációjaként.

Megbocsátván, persze, a legendákat, de kiemelve: az adott szituáció párhuzamai nagyon világosan rajzolják ki a lehetséges, eltérő narratívát.

De mi is az általam kínált új legenda? Úgy kezdődik: beszéljünk végre a versről; miután megállapítottuk, hogy szövegteste erősebben áll ellen a ciklusra bontás kísérletének, mint azt gondoltuk. Amikor összefüggéseiben végigolvassuk, elsőként ez juthat eszünkbe; majd a már említett verses önélet-rajz-kísérlet elkezdett s elvetett, befejezetlen lehetősége; majd eközben, szép lassan, fülünkbe kúszhat egy egészen más hatás; amit akár viaskodásnak is nevezhetnénk, vagy inkább csöndes főhajtásnak. A vers ugyanis, ha nem is sorról sorra, bár ilyen direkt kapcsolódási pontok is adódnak, de gondolatiságában az Ódához méri magát; s ezt nem azért mondjuk, mert a szerzők ugyanazon a napon születtek – hogy visszazárjak kiindulási pontunkhoz.

Maradjunk komolyabbak. Olvassunk bele mindkét versbe, szigorú tagolások nélkül, a váltást a két szerző között legfeljebb idézőjelekkel mutatva. „Nézem a hegyek sörényét – homlokod fényét villantja minden levél.” „A kút tükrén arcod úszott a fényben Szomorú volt.” „látom előrebiccenni hajad, megrezzenni lány emléidet és” „Átkarollak, mint gyermeket a felnőtt Szájamba veszek, mint gyermek az emlőt” „elválsz tőlem és halkán futsz tova, hogy szeretlek, te édes mostoha!” „A kancsal sors magánnyal büntetett meg Lúdbőrzöm. Miért? Azt hiszem, szeretlek” „Vérköreid, miként a rózsabokrok, reszketnek szüntelen. Viszik az örök áramot, hogy orcádon nyíljon ki a szerelem” „két örült, kéz a kézben! – Megizzadunk a borzas szenvedélyben” „Csobog a langyos víz, fürödj meg! Ime a kendő, törülközz meg! Sül a hús, enyhítse étvágyad! Ahol én fekszem, az az ágyad.” „No, jer haza, elég volt. Lesz parázs is A vas-ibrikben, s kerül egy kanál rizs. A gyékényt megvetem, barna hajad Megigazítom a nyakad alatt – Zsugorin és kajánul nézlek.” „Kit két ezer millió embernek sokaságából kiszemelnek, te egyetlen, te lány bölcső, erős sír, eleven ágy, fogadj magadba!” „Hol élsz, hol alszol, jaj, ki őrzi álmod? Érted-e ezt az örült, vad világot? A tengeren, éjen, falvakon át Hívlak! Hallod? Aludj. Jó éjszakát.”

Tudom: egy ilyen játékra sok vers megihlethetne bennünket. Vannak vélt és tudatos áthallások, bevallott és bevallatlan érintkezési pontok; az intertextualitás, a vendégszöveg-szerepeltetés olykor nemcsak a tisztelet kifejezéséhez ad

lehetőséget. Mégis érdekes legenda-kísérletnek, s a meglévónél kihívásokban gazdagabbnak tartom ezt a távoli összekapaszkodást. Akár direkt, napi üzene-
tében is, amit meglehet, nem kellene erőltetni; de mégis különösnek vélem
ezt, ma talán mindennél erősebben. Hogy két olyan alkotóról beszélünk, akiket
ugyan összeköt az, hogy napra pontosan ugyanakkor születtek, de el is távolít
ez, hiszen öt lényeges esztendő s kétféle irodalmi ízlés el is távolít bennünket
egy ilyen összevetéstől. Még azt is komoly megjegyzésekbe szokták foglalni:
nem biztos, hogy személyesen ismerték egymást. Ezt nehéz elképzelni, sokkal
jobb az ellenkezőjében hinni, bár szoros, közvetlen, gyakori találkozással járó
kapcsolat aligha volt. Ám induljunk ki abból: sokáig elveszettek hitték azt a
József Attila-kötetet, amelynek elküldését az író levélben köszönte meg, a levél
fennmaradt, a kötetnek nyoma veszett; mígnem fel nem bukkant, évtizedek-
kel később, egy árverésen. Bár a könyveknek saját sorsuk van, ennek az volt
a küldetése, hogy újra összekösse e két alkotót. Kössük össze mással, hiszen
innen egyetlen lépés Thomas Mann (európai író) értelmezése, akit mindmáig
József Attila versével köszöntünk, de hát Mannt Márai kalauzolta Budapesten;
ez a kicsiny pont ismét nagyon tág térré nyílik előttünk. S hát egyébként per-
sze hogy ismerték, becsülték egymást Attilával; „Angyali lény volt ez a költő,
embernek is, írónak is a legtisztább” – írja kapcsolatukról 1942-ben Márai a
Pesti Hírlapban (*A költő sűrje*) – „mindig Petőfi és Szent Ferenc jutott eszembe,
mikor találkoztunk, sétáltunk, vagy kávéházban beszélgettünk (...) a poverello
hangján tudott madarokról, virágokról szólni”.

Naplójában néhányszor még felbukkan József Attila, bár úgy is mondhat-
juk: a magyar irodalom megközelítésében József Attila élete végéig az egyik
legnagyobb marad. „Minden éjjel versek. Tegnap Babits. Mégis ő volt ebben a
században a költő – jegyzi fel a naplók utolsó könyvében. – Minden versében
ugyanaz a lüktetés, érzéki, mennyei áram. József Attilában volt ilyen lüktetés,
kirobbant és kilobbant.” Összebékíti, lám, a két ellenfelet egyetlen megjegy-
zésben, de valami másra is rávillantja tekintetünket: arra, amit a szavak mö-
gé rejtett. Kirobbant, kilobbant. Az életmű egészét nézve fontosabb ez a két
szó; kettejük példázatahoz való közeledésünk stációiban fontosabb ez a két
szó– minden másnál.

Hogy mégis az ismeretlen kínai költő alakjával fejezzük be: ki tudja hát,
valójában mi olvasható ki abból a versből? Én sok éve képzelem úgy: miként
az Óda, úgy ezek a versek is a képzelet síkján születtek. Azon a síkon, hol
megmérkőzik egymással a valóság és az anyanyelvháza mint a létezés egyetlen
alternatívája. Amelynek, mint honos hontalanságnak, elérésében, definiálásá-
ban Márai Sándor itt egy pillanatra tetten érhetően mesterévé fogadja el József
Attilát. „De szorgos szerveim, kik újjászülnék napról napra, már fölkeszülnek,
hogy elnémuljanak” – rejti mondatai közé a költő. „A szó a hallgatásban lesz
hatalmas” – emeli ki Márai mint a legfontosabb üzenetet, hiszen ezt a sort a
kínai költő beidézi a föld másik felén élő idegen költőtől; a *Verses Könyvből*.
Máraitól, persze, ki mástól tenné – hisz hozzá indul, abban a pillanatban.

Konklúzió? Nincs. Legenda? Szülessen.